

passatge citat de JRoig— i que només consegüentment va passar a aplicar-se a la dida: car *amma* està enfront del ll. familiar *mamma* 'mare, mama' en la mateixa relació que el ll. *atta* al costat de *tatta* 'pare, papa', gr. ἄππα al costat del ll. *pappa* id.: són pronúncies infantils descurades i imperfectes, tals com la forma *mi apá* (que se sent a l'Argentina i altres terres de llengua castellana) en lloc *mi papá*. De la idea de 'mare que alleta' es va passar per una banda, en castellà i hispànic general, a 'mare de família', 'mestressa de casa', 'mestressa sigui com sigui' [Santillana, mj. S. xv] i per l'altra a 'dida' [Alfons X], d'on 'criada superior' [1539, Guevara] i 'mestra de pàrvuls, mestra' [Berceo].

Formacions paral·leles, però, retrobem en moltes llengües; bc. *ama* 'mare',⁴ gaèl. *am* 'mare',⁵ al. *amme* 'dida',⁶ esc. ant. *amma*, alb. *eme* 'mare',⁷ suec *amma*, isl. *amma* 'àvia' (en front de *mamma* 'mare'), gr. ἀμιάς 'mare espiritual' (Palladi en relació als anacoretos de la Tebaida, *TbLL.*, s. v.; *ALLG* XIII, 154), scr. *amba*,⁸ 20 fenici *amma* 'mare',⁹ hebr. *em*, àr. 'unim id., àr. africà i bereb. *imma* (Simonet, s. v. *nena*); en les *Leyes de Moros* (S. XIV) o *Çunna de Segòvia*, 1462 (*MemHtEsp.* v, 427) se cita 'ama «sierva, criada, concubina» i alhora 'amma «tia paterna», com a usuals entre els moriscos de Castella. Cap d'aquestes formes no és ètímon de les altres, sinó que totes elles van originar-se paral·lelament i amb independència mútua. En romànic només trobem, fora del castellà (i probablement mosàrab), el gall.-port. *ama*, amb les mateixes accs. que en castellà,¹⁰ i el roms. *imă* 'mare'.¹¹

¹ *L'amo* i *sa madona*, amb diferents articles, no és indicatiu en aquest cas de cap memòria continental —molt menys castellana—, car ja és sabut que, en el fons l'article ILLE no és estrany als estrats més elementals del vell parlar mallorquí (*la mar, el rei*, etc.), i precisament no manquen indicis que fan dubtar que el romànic precatalà de les illes usés l'PSE: aquest fou justament una importació de l'ús vulgar del català de les masses repobladores continentals. Justament allà *amo* s'oposa absolutament a *senyor*: «si és senyor, que *duga* guants; / i si és *amo*, mocador; / i, si és fill de conrador, / que tenga calls per ses mans». —² En el mateix sentit es pot fer valer la tendència menorquina a aglutinar l'article l', per més que el bo d'En Ferrer i Guinart confongui amb això el mot *elisió*: «l'amu: pagès, masover, un qui es cuida d'un lloc o possessió. Se fa total elisió de l'article amb el nom: *ha passat* un l'amu (*RondMen.*, p. 212). No ho vaig anotar d'altra manera: l'amu y l'urçns a Mercadal; qui no s'ha recreat amb les aventures barcelonines —Ruiz i Pablo— de *L'Amo 'N Xec de S'Uastrà* —³ «Strix, nocturna avis --- vulgo *amma* dicitur --- lac praeberet fertur nascentibus», *Etym.* XII, vii, 42. —⁴ En realitat sembla que es pot donar amb el caràcter de mot del basc comú, com ho fan Schuchardt (*BbZRPb.* VI, 24) i Larrasquet (*Le Bq. de la Soule Nord-Orientale*, p. 60, cf. 21), per més que Mantrola no digui tant (però ell mateix el localitza en la

major part dels dialectes). Schuchardt observa que l'alt-nav. *amia* > guip., b-nav. i ronc. *amiña* 'àvia' es deu a un encreuament del bc. *ama* 'mare' amb el romànic AVIA. *Sasiama* 'xuclamel' (Rohlf's, *ASNSL* CLXXXVI, 124) és quasi un calc del cast. *madre-selva*, gc. *seubo-mai*. En el dicc. del vell llenguatge basc d'Àlaba, per Landucci (mj. S. XVI) ja és la traducció del cast. *madre* (en forma articulada, com és normal, *amea*). La formació dels diminutius segons el sistema basc de la palatalització de la consonant, fa que el diminutiu de *ama* fos en principi *aña*: d'ací el bilbaí *aña* «ama de cria, nodriza», *aña seca* «niñera» (Arriaga, *Revoladas*, vocab., s. v.). D'ací el derivat asturià *añar* 'bressar nens en el bressol' (orient d'Astúries, Vigón). —⁵ Per més que Thurneysen (*Keltorum.*, 85) cerqués una altra explicació, però no veig que tingui prou en compte les formes paral·leles de tantes llengües. —⁶ Avui bastant antiquat, però no desuet: s'entén encara, i Carolina Michaëlis no dubta de servir-se'n en el seu gros estudi de 1897, *Die Ammentreit*, *ZRPb.* XX, 163ss., quan encara dominava en ella més el sentit nadiu del seu alemany que del portuguès adoptat. —⁷ Gustav Meyer, *Hist. Gramm. d. Alb. Spr.*, 85. —⁸ En el *Vikramorvaç* (v, 9.5) de Kalidassa, *amba* s'usa com a expressió de respecte dirigida a una vella ermitana, en el text sànscrit, i després el posa en boca d'Urvaç, que parla pràctic çauraseni (ed. Sh. Pandit, v, 12.4), però al final Ayus l'usa de nou en sànscrit adreçant-se a la seva mare, la jove Urvaç, v, 12.9. Ara bé la forma de la llengua única viva, el pràctic, és ja *ammo*. De manera que la variant amb *mb* potser no és més que una ultracorrecció del pràctisme; de fet el mot reapareix en una veïna llengua dravídica, el canarès, en la doble forma *amma* i *amba* 'mare'. Cf. Mayrhofer, *ZDMG*, vol. 100, 619ss., i *Et. Wb. d. skr. Spr.* (I, 45); Kretschmer i Thumb-Hauschild (*Handb. d. Skr.* § 259, vol. II, p. 47) citen formes emparentades en llengües anatòlies. —⁹ W. I. Knapp, *Mod. Lang. Notes* I, 236. —¹⁰ Per a la història semàntica i abundant doc. literària del mot gallego-portuguès veg. C. Michaëlis, en l'estudi citat. Ja va usar-lo Alfons X en les *Cantigas* (122, 282) parlant de miracles que ocorren a criatures petites. —¹¹ Sainéan, *ZRPb.* XXX; 307ss. Entre la seva opinió i la de Candrea-Densuşianu (que parlava especialment d'un hebraisme), Giuglea i Sădeanu (*Rev. Fil. Romanicã și Germ.* VII, 132) es decanten més aviat per la nostra, amb alguna reserva i matisació.

Amoblar, V. *moble* *Amocar*, V. *moc* *Amodolar*, V. *molló* *Amodorament*, *amodorrar*, *amodorrir*, V. *modorro*

AMOINAR, pres del cast. *amobinar* (més sovint *amobinarse* 'molestar-se', 'sentir-se picat'), mot avui bastant antiquat en aquesta llengua, derivat de *mohino*, 'desgraciat', 'cnutjat, molestat', port. *mofino* 'infeliç', 'molestat, turbulent', adjectiu d'origen incert,